

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 511.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375701683408/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

- 182 *Erindring*: bemærkning. – *tilhørlig*: passende. – *prentede*: trykt. – *for*: foran. – *mens*: men. – og: også. – *optegges*: udgives; dette løfte blev ikke indfriet. – *Guds befalede*: (skal læseren være) overgivet i Guds varetægt.
- 183 A. *sal* B: jf. note til s. 167. – *Aandelige Sjuenge-koor(s)*: jf. note til s. 163.

Dend første Sang

Andægtigheds Opmantring: opmantring til andægtighed. – og: også. – *Jeg vil ...*: salme af Georg Niege, oversat til da. af Jacob Madsen, 1603; melodien (DDK nr. 217a), der kan følges tilbage til Hamburg 1598, findes i Anders Arrebo: *K. Davids Psalter*, 1627, til Sal. 33.

- 1.3 *Vendens Sorg*: bekymring for denne verdens ting. – *betemme*: forsvinde. – 1.4 *Slæ ... Vind*: slå den hen.
- 2.5 *Nanders*: nådegavers. – *Flode-maal*: højvande. – 2.6 *grundeløse*: bundløse.
- 184 3.1 *Mens*: men. – *kiender*: mærker. – 3.2 *bruddet*: revnet. – 3.4 *bliver vær*: opdager. – 3.6 *ankelig*: skrøbelige, sørgelige. – *Formue*: evne. – 3.8 *Lær*: om kroppen, jf. 1.Mos. 2,7.
- 4.1 *bejamer*: klager over. – 4.3 *hammer*: bearbejder med hammer. – 4.5 *At*: så at. – 4.7 *grafter*: graver.
- 5.1-5 *Nu (...)* *Nu*: snart ... snart. – 5.2 *vellyst-maded*: med vellyst som madding. – 5.3 *Som*: knyttet til *vellyst*. – 5.3-4 *drøge* *Før*: trække over (og derved skjule). – 5.7 *herdis*: verdens. – *Fløje*: vejrhæner.
- 6.2 *Sørge-lad*: tung skæbne.
- 185 6.5 *Arindsmand*: fjende. – 6.7 *nep*: næppe. – 6.8 *ret*: virkelig. – *Stand*: tilstand.
- 7.1 *trænger*: trykker. – 7.8 *kalt*: koldt.
- 8.3 *Did*: derhen. – 8.4 *bag Døren*: nl. på den foragtedes plads. – 8.6 *drybe*: drypper. – 8.7 *neppist*: knup.
- 9.1 *Thi*: derfor. – 9.2 *Du*: for at du.
- 186 10.1-3 *Slæ ...*: jf. 2.Mos. 17,6, hvor Moses slår vand af klippen. – 10.4 *gjenma*: bevare. – 10.7 *finde*: mærke.
- 11.7 *Prove-finger*: prøvende finger. – 11.8 *Flux*: straks; helt.
- 12.2 *hølig*: skjult. – *Vraa*: krog. – 12.6 *Taal*: tålmodighed.
- 13.2 *Fiare-ham*: fjederham, fjerdragt. – 13.3 *lette*: løfte. – 13.4 *Lyste-kann*: ting, der vækker lyst.
- 187 13.7 *jule*: fremføre.
- 14.1 *høle*: skal hvile. – 14.2 *Tænke-tøj*: ting, der optager tankerne.

511

- 14.4 *Hald*: klippe. – 14.5 *af*: bort. – 14.7 *snedelig*: sne-digt.
- 15.1 *Arind*: misundelse. – 15.2 *det*: det som. – 15.3 *tilbede*: klar. – 15.5 *agter*: vil begive mig. – 15.7 *vanke*: vakle.
- 16.7 *Til*: for.

Hierte-Suk

- 188 1 *Steenig*: senhårde.
- 2 *Blodne*: blive blod.
- 3 *Brødd*: rand.
- 5 *Isse-kule*: kule til is.
- 6 *frøse*: frøse.
- 8 *Tøe*: kunne tø.
- 9 *Søve-pryne*: sovetryne.
- 11 *Øyembryne*: øjne.
- 12 *Vække*: skal vække.
- 13 *Gløder ...*: jf. Es. 6,6-7.
- 14 *op og ned*: fra overst til nederst.
- 15 *At*: så at. – *demper*: tilstøtgar.

Dend II. Sang

- 189 *Tugtemestere*: opdrager, lærer. – *til*: som fører til. – og: også. – *Jeg næber fast ...*: Salmen, der opr. er en reformert gendigtning af Sal. 130, blev oversat til da. af Steen Bille 1612; melodien (DDK nr. 208) kendes tidligst fra en salmebog fra Strasbourg, 1539.
- 1.4 *Hu*: sind. – 1.5 *fulde*: urene; onde. – 1.6 *Fra*: for. – 1.8 *Ham*: ydre; skikkelse.
- 2.3 *vanke*: gå. – 2.5-6 *Verden ... hen*: kaste helt vrag på denne verden. – 2.8 *Poenitentz*: bød.
- 3.1 *Mens*: men.
- 190 3.3 *Stov(s)*: om det syndige og forgængelige, jf. 1.Mos. 18,27.
- 4.3 *hverted*: renset. – 4.4 *sølet ud*: sølet til.
- 5.5 *udlover*: lover. – 5.7 *hun*: den.
- 6.1 *Min Kiærlighed ...*: Der er tale om et brud på det første af de ti bud, jf. 2.Mos. 20,3-17; i de følgende otte strofer bekendes forsyndelser mod resten, idet niende og tiende bud omtales samlet i strofe 14. – 6.6 *grundig*: virkelig. – 6.7 *skakrer*: køber (uhæderligt).

512

- 191 7.3 *mig* (...) styrket: søgt min styrke. – 7.4 *kryst*: knuset. – 7.5 *Bander*: forbudelser. – 7.8 *smukke*: fj: uhemmet i sin tale.
 8.1 *Sabbaten*: hviledagen, ul. søndagen. – 8.4-5 *Belug* ... *fyldt*: fornøjelse til at opfylde rum vellyst.
 9.1 *lyder*: adlyder. – 9.2 *Øfrighed*: overordnede; Luther sidestiller forældre og overordnede i sin gennemgang af de ti bud i katekismen. – 9.3 *For*: pga. – *billig*: berettiget. – 9.7 *doved*: døvent.
 10.2 *slet*: helt. – 10.4 *sæt*: udsat. – 10.5 *Tungens Sværd*: jf. Sal. 57.5. – *Egge*: søg. – 10.6 *Femden*: uden.
 192 11.3 *svale*: ul. ved at tilfredsstille begæret. – 11.6 *Til* (...) *staar*: er vendt mod.
 12.1 *drevet*: bedrevet. – 12.2 *sleedsk*: svigefuld. – 12.3 *X for V*: ti for fem. – 12.4 *træsk*: upålidelig. – 12.5 *Træsk*: kneb. – 12.8 *sær*: særlige.
 13.1 *spær*: skjuler. – 13.2 *Tant*: usandhed. – 13.4 *Fornant*: besleggede. – 13.5 *Lemp*: gode rygte. – 13.7 *demp*: tilintetgøre.
 14.2 *treskeligen*: listigt.
 193 14.4 *Meed*: syrsfelt.
 15.2 *Nag*: bekymring. – 15.7 *faure*: smukke. – *Lyder*: laster; fejl. – 15.8 *min* ... *Mord*: mord på min sjæl.
 16.7 *Lage-væler*: optrevlet linned til forbindelse. – 16.8 *modig*: bedrovet.
 17.4 *vaandis*: lidet. – 17.6 *haanis*: skammer mig. – 17.7 *slider*: ri-ver.
 194 18.1 *drybe*: dryppe. – 18.4 *Amægtighed*: afmagt. – 18.5 *helder*: holder på skrå.
 19.1 *besprette*: bestænke. – 19.3 *at*: til at. – 19.7 *ait*: bestandig. – *kenye*: bøje sig; vende sig. – 19.8 *Himmel*-agt: streben mod himlen.
 20.3 *om*: for (at få). – *Affløbning*: tilgivelse. – 20.6 *gok*: gå. – 20.7 *udføre*: udtale; udbrede. – 20.8 *Lof*: lovprisning.

Hierte-Suk

- 195 1 *klage*: klage over.
 2 *slet*: helt.
 5 *Louens Steene*: stentavlerne med Moseloven, jf. f.eks. 2.Mos. 24,12.
 7 *Bud-ords*: buds.

- 12 *Stand*: tilstand.
 14 *Krympis*: krymper mig.
 17 *lane*: ordne.
 18 *saa*: sådan.
 19 *ane*: kuc; straffe, jf. Gal. 3,24.

Dend III. Sang

Sangen er en bearbejdelse af Johann Rists salme *Ichammer hat mich ganz umgeben* fra *Himiliche Lieder*, 1642. Denne salme har Brorson oversat som nr. 210 i *Toens Ræe Klenodte*, jf. Hans Adolph Broison. *Samlede Skrifter* II, 1953, s. 221ff.

- 196 *forsagt*: modløs. – *Rind nu op* ...: første morgensang i *Aandelige Sange-Koors Første Part* (s. 61); melodien, der var meget udbredt, kan føres tilbage til J.B. Lully: *Ballet royal de L'Impanena*, 1661; den er aftrykt s. 285.
 1.3 *Tvinger*: plager. – *saare*: voldsomt. – 1.5 *Ciecken* ... *spilled*: holdt ham for nar. – 1.6 *Noader*: nådegaver. – *bag* ... *kast*: foragtet. – 1.7 *drilled*: turlet.
 2.2 *knæged*: knækkede; bøjede. – 2.4 *Vaa*: skjul. – 2.5 *Louens*: Moseloven. – 2.6 *i Grund*: til bunds. – 2.8 *i Muond*: Helvede fremstilles tit som et uhyre med et stort gab, jf. titelklobberet s.163.
 3.1 *Hvert*: ved hvert. – 3.2 *ramler*: farer afsted. – 3.3 *skramler*: rumler. – 3.5 *sprette*: springe.
 197 4.1 *frygter mig*: frygter. – 4.3 *i Hase*: i hælene.
 5.1 *slet*: helt. – 5.2 *hees*: hæs. – *hukker*: hulker. – 5.3 *pikter*: banker. – 5.5 *udi Støven*: i støvet (som synderen har kastet sig i). – 5.7 *Blodet*: Sjælen og livet er efter bibelsk opfattelse knyttet til blodet, jf. f.eks. 1.Mos. 9,4. – 5.8 *Væandefuld*: fuld af smerte el. angst. – *Værk*: pine.
 6.3 *udfjuler*: rækker hen. – 6.4 *Vrier*: vrider. – 6.5 *Tæare*: tårer.
 7.2 *lønlig*: skjult; hemmelig. – *tæer*: spiser. – 7.4 *svømmer*: svømmer.
 198 7.7 *stedse*: altid. 7.8 *giftig-oddet*: med giftig spids.
 8.1 *Vaager*: er vågen. – 8.2 *Qvide*: frygt; sygdom. – 8.4 *Aatte*: ejede. – 8.7 *Hver*: i hver. – *paahænger*: tynger. – 8.8 *saa*: så-dan.
 9.2 *kunde*: kan. – 9.8 *Vend*: køp.
 10.2 *han*: den. – *slummer*: slumrer. – 10.3 *optrammer*: opskræm-

- mer (ved trommeslag). – 10.4 *Drømme-tvo*: indbildning i drømme.
- 199 11.5 *forsøget*: nægtet. – 11.8 *Stand*: tilstand.
12.4 *Pynd*: kraft; virkning.
13.3 *Hjælpe-stenen*: symbol på Guds støtte, jf. 1.Sam. 7,12. – 13.4 *hjælpe-keed*: ked af at hjælpe. – 13.7 *Finder*: mærker.
- 14.1 *plac*: fuldstændig. – 14.3 *Troens Anker*: jf. Hebr. 6,18-19, hvor håbet kaldes sjælens anker. – 14.5 *Cain(s)*: Kain dræbte sin bror og blev derved den første morder, 1.Mos. 4,3-16. – 14.6 *Judas Strikke*: Judas hængte sig efter at have forrådt Jesus, Matt. 27,3-5.
- 200 15.2 *styler*: vakler. – 15.4 *trøstige*: trøstefulde. – 15.5 *end*: endnu. – 15.6 *og*: også. – 15.8 *Hu*: sind.
16.1 *vel*: godt. – 16.6 *Mjålhaabs*: håbløsheds. – 16.7 *uade*: ulykke.
17.2 *Hvor*: hvordan. – 17.3 *tiggend*: jf. Matt. 26,36-44. – 17.4 *Vre*: smerte. – 17.6 *svæde Blood*: jf. Luk. 22,44. – 17.8 *Flood*: ud-spring.
18.1 *fornad*: jf. Matt. 26,47-56. – 18.2 *Før*: pga. – *fule*: onde. – 18.3 *for*: fordi. – *Litset*: lyset.
- 201 18.7 *Hudflettet*: pisket. – *spott*: overspytter; jf. Matt. 26,67. – 18.8 *At*: for at; så at. – *vorde*: blive.
19.1 *Tomkønnen*: jf. Matt. 27,29. – 19.3 *forne*: gå ud, visne. – 19.4 *fanger*: får, fester. – 19.6 *Håndskrift*: gældsbevis, jf. Kol. 2,14.
20.1 *Siale-tørst*: jf. Johs. 19,28-30. – *Tsang*: plage. – 20.4 *Aandefang*: åndedrag.
- 202 22.1 *Guv*: jf. Matt. 27,66. – 22.4 *Sting*: stik. – *hand*: døden. – 22.7 *ajvelte*: væltede bort, jf. Matt. 28,1-2.
23.1 *Helvede*: jf. 1.Pet. 3,18-21. – 23.3 *i Skener*: i lenker. – 23.5 *til Himmels*: jf. Mark. 16,19. – 23.8 *Hos*: ved.
24.1 *trygge*: pålidelige, jf. 1.Johs. 2,1. – 24.3 *Vidue*: vidnesbyrd. – 24.8 *jo*: stadig.
25.1 *Jorden-skruld*: jf. 2.Mos. 19,16-19. – 25.4 *staa paa Fuld*: være ved at falde. – 25.6 *Hugerm(s)*: jf. 1.Mos. 3,15; traditionelt opfattes slangen som Satan.
- 203 25.8 *Ved*: fast i, ved. – *hulde*: nådige; trofaste.
26.1 *Banghed*: ængstelse.
27.1 *firo*: glad. – 27.3 *Skuld ...*: jf. Gal. 3,27. – 27.5 *Baade*: for-del. – 27.8 *Jeg*: så at jeg.

515

Hierte-Suk

- 4 *obnis*: åbnes. – *Leer*: om kroppen, jf. 1.Mos. 2,7.
5 *Gab*: Helvede fremstilles tit som et uhyre med et stort gab, jf. titelkobbret s. 163.
6 *Spendis*: udspiles. – *min Siel's Tab*: tabet, fortabelsen af min sjæl.
7 *slæt*: helt.
8 *Lowen*: Mosekøven.
204 12 *den Side*: nl. med såret efter spydstykket, jf. Johs. 19,34.

Dend IV. Sang

Denne salme var blevet trykt i to salmebøger allerede i 1680, i *Dend ny Fuldkommen Psalmbog* og i anden udg. af *Aandelige Hofvet-Nøgl*.

- Herte JEsu ...*: salme af Hans Christensen Sthen fra 1588; melodien (*DDK* nr. 82) er komponeret af Joh. Rhau, 1589.
1.2 *vre*: smerte. – 1.6 *giør*: giver.
2.1 *brød*: overtræde, syndede. – 2.2 *dobbelt Død*: nl. sin egen og hele menneskeheden. – 2.3 *Mig ... opskrivt*: skrives tusinde gange i mit regnskab.
205 2.5 *Utald*: utallige. – 2.6 *Hos*: ved. – 2.7 *de*: de (synder) som.
3.5 *Vraa*: krog.
4.3 *Ræt*: helt.
5.3 *forsare*: hindre i at begå synd. – 5.5 *Gaar*: går jeg. – *Leed*: (rette) vej. – 5.6 *Boad*: græs-gang.
6.2 *Mi ... staa*: at mit hus står, jf. Matt. 7,24-27.
206 6.6 *aff Stand*: bort fra sin plads.
7.2 *skuffelig*: bedragerisk. – 7.6 *harm*: skade; sorg. – 7.7 *og*: også. – *gickke*: narre.
8.4 *Garn*: fangegarn. – 8.6 *Hver ... Barn*: hver skurk er som et barn.
9.4 *slær*: slår. – 9.5 *baer*: bær. – 9.6 *svær*: tung.
10.2 *Det ... talte*: uden at det er talt.
10.7 *Du ... jo*: uden at du ved det. – *til Prikke*: nøje.
11.7 *tigger*: tigger om.
12.1 *maat*: kam. – 12.2 *Skiet*: rimelighed. – 12.7 *spare*: skåne, jf. Matt. 15,26-27.
13.4 *Tsang*: nød; behov. – 13.5 *Sandheds Ord*: om Jesus, jf. Johs. 1,14. – 13.7 *sanke*: samle.
208 14.4 *plac*: fuldstændig. – 14.6 *slæt*: helt.

516

- 15.5 *lee*: le ad. – *Meen*: fejl; skade. – 15.7 *Riis*: knippe af kviste, brugt som strafferedskab.
 16.3 *Nyræne*: om menneskets inderste, jf. Johs.Åb. 2,23. – 16.6 *skier*: fuldstændig.
 17.1 *Mens*: men. – 17.3 *lenter*: venter. – 17.4 *sagt*: roligt.
 209 18.1 *dyre*: dyrebare, jf. Johs.Åb. 7,14. – 18.5 *Af*: for. – 18.7 *finde*: mærke.
 19.1 *Des*: derfor. – *vare*: skal være, skal vises. – 19.7 *Lov*: lovprisning.

Hierte-Suk

- 1 *uden*: uden for; uden. – *Væde*: fære; ulykke.
 2 *foruden*: uden.
 3 *Væ*: smerte.
 6 *tilskjæder*: lader komme.
 7 *Tvang*: plage.
 9 *Nu (...)* nu: snart ... snart.
 10 *i Sæde*: (sikket) sidlende.
 12 *Jesu Tro*: tro på Jesus.
 13 *Saa*: sådan. – *lenked*: lænket sammen.
 14 *iskienked*: fylkt.
 210 15 *Omgangs Skaal*: skål, hvoraf den ene efter den anden drikker på omgang.
 16 *Slig*: sådant.
 19 *Fra*: over.

Dend V. Sang

ihvor meget: hvor meget end. – *Udi din ...*: gendigtning af Sal. 6, der findes på da. fra 1620; melodien (DDK nr. 331) kendes fra Genève 1542.

- 2.5 *At*: for at. – *Syndens Sone*: soning af synden. – 1.6 *Vinder*: sår (som Jesus fik ved korsfæstelsen).
 2.2 *synde-giækked*: af synden narrede. – 2.3 *blode*: væde.
 211 2.4 *Lowens*: Moselovens. – *Suerte*: slag. – 2.5 *slide*: sønderrive. – 2.6 *Til*: for.
 3.1 *besinder*: besinder på. – 3.4 *andser*: ænser. – 3.6 *sket*: helt.
 4.1 *gnie*: gnide. – 4.2 *vrie*: vride. – 4.3 *nædrig*: lave. – 4.5 *Livet*: kroppen. – *riste*: ryste. – 4.6 *daalligt*: uselt.

517

- 5.1 *Fra først*: så snart. – *randt of Rood*: blev født. – 5.4 *Uble*: jf. syndefaldet, 1.Mos. 3. – 5.6 *Patte-drag*: sug fra brystet.
 6.1 *Nep*: næppe. – 6.2 *Gange-vogn*: vogn, hvor børn lærte at gå. – 6.4 *Flux*: straks; task. – 6.6 *bander*: forhandelser.
 212 7.1 *Riiset*: knippet af kviste, brugt som strafferedskab. – *qviste*: piske. – 7.2 *med Laste*: forstandigt. – 7.3 *demp*: tilintetgøre. – *att*: væsen; karakter. – 7.4 *dulmed*: blev svagere. – 7.5 *Sig (...)* ulmed: blev heftig. – 7.6 *Fart*: fremgang; magt.
 8.1 *optrinde*: gik frem. – 8.3 *tufter*: opdraget. – 8.4 *Himnen ...* *Ære*: ærefrygt for Gud.
 9.4 *daaret*: narret, bedraget.
 10.3 *med Jacob*: som Jakob, jf. 1.Mos. 32,24-30. – 10.5 *fonsaget*: afvist.
 11.2 *stiget*: gået. – 11.3 *Line-spoor*: mudrede vej.
 213 11.5 *Did*: der.
 12.1 *fondet*: mærket. – 12.5 *obned*: åbnede; jf. Es. 41,18. – 12.6 *At*: så at.
 13.3 *Lyste-regiment*: magt, styre på grundlag af lyst. – 13.6 *Synd-bettent*: tjent med synd.
 14.1 *Soste-sængens*: sygelejets. – 14.2 *og*: også. – 14.3 *mod*: i forhold til. – 14.4 *For let*: jf. Dan. 5,27. – 14.6 *af gnaad*: fuldstændigt.
 15.1 *Mens*: men. – 15.2 *sig at støkke*: blive kortere, dvs. gro sammen. – 15.3 *fær*: rask. – 15.6 *Ror*: jf. Es. 42,1-4.
 214 16.3 *underlig*: underfuldt. – 16.5 *brevet*: lovet (skriftligt).
 17.1 *Saa*: sådan. – 17.2 *Magle*: store. – *goode*: godhed. – 17.3 *teen*: gik. – *svang*: gang; ktali. – 17.5 *HErens Frygtis*: gudsfrygt.
 18.1 *kiender*: erkender.
 19.5 *befæste*: skal gøre sikker. – 19.6 *Fodefied*: spor.
 20.1 *i*: på. – 20.2 *neye*: bøje mig.

Hierte-Suk

- 215 6 *Sivule-pelens*: jf. Johs.Åb. 20,10.
 7 *for*: pga. – *blodig Svad*: jf. Luk. 22,44.
 9 *trygge*: pålidelige.
 10 *at*: for at.
 11 *Velte-klodd*: rullende kugle.
 13 *skændelig*: med skam.
 14 *neye*: bøje.
 16 *opveje*: løfte op.

518

Dend VI. Sang

- 216 *Af dybeste Nød* ...: salme af Luther, oversat til da. 1529; melodien (DDK nr. 1) er af Joh. Walter, 1524; – *Himnen* ...: gendigtning af Sal. 23 ved Anders Arrebo i hans *K. Davids Psalter*, 1623; melodien (DDK nr. 175) er komponeret af J. Klug, 1533.
- 1.6 *Sting*: stik. – 1.7 *Stryg* ...: rens dig for synd mod uskyldige, jf. 1.Kong. 2,5.
- 2.5 *Leer*: om kroppen, jf. 1.Mos. 2,7. – 2.6 *Naader*: nådegaver. – *anseer*: betragter.
- 3.1 *Der*: da. – *løslig*: i det skjulte. – 3.2 *paasatte*: påsatte.
- 217 3.3 *slæt*: helt. – 3.5 *korn* ... *oppaa*: korn på mig – 3.6 *smitted*: beomittede. – 3.7 *skamfuld*: skændige. – *Spette*: pletter.
- 4.1 *toade*: vaskede. – 4.2 *Blødet* ...: Dåben giver den kristne del i Jesu forsoningsdød, jf. Rom. 6,3-11.
- 5.1 *Mens*: men. – *bæde*: skal forbedre. – 5.3 *forvaret*: bevaret. – *grundt*: nøje. – 5.5-6 *Jeg* (...) *jo*: at jeg ikke. – 5.5 *haanlig*: skammelig. – 5.6 *mod Vidskub*: bevidst. – *sæt*: sat.
- 6.1 *dyre*: højtidelige; hellige. – 6.2 *svort*: svoret. – 6.3 *spille*: lege.
- 7.1 *i Herte*: kære.
- 218 7.3 *At*: for at; så at. – 7.5 *Basusis Lydd*: basus lyd (der indvarsler Guds tale på Sinaj, 2.Mos. 19,16-19).
- 8.1 *Vejr*: blæst. – 8,3-4 *sten-haude* ...: jf. 2.Mos. 31,18, hvor Guds finger skriver på lovens stentavler. – 8.5 *lyder*: lytter. – 8.6 *daarlig*: skadelige; tåbelige. – 8.7 *opstemmed*: spillet.
- 9.3 *vildt*: vil (du). – *nær*: virkelig. – 9.5 *qvist*: piskede. – 9.6 *Raps*: knippe af kviste, brugt som strafferedskab. – 9.7 *Op-skaarpis*: gøres skarpere (nl. ved at ligge i sadilage).
- 10.1 *Åse*: opdragelse. – 10.2 *kellev*: lysten. – *Synde dogge*: personer der er opflasket med synd. – 10.5 *Miskandhed*: barmhjertighed.
- 219 11.3 *Betle-stav*: tiggerstav. – 11.5 *Dog fik*: så fik dog. – *Arme*: fattige. – *Bood*: hjælp. – 11.7 *kiender*: erkender.
- 12.1 *korted*: forminsket. – 12.2 *Maunous*: penges, jf. Matt. 6,24. – 12.4 *Tynge*: byrde. – 12.5 *gulpe-gnød*: græd højt.
- 13.4 *glatte*: sprede lys over. – 13.6 *foodsed*: sparket. – *som*: hvilket. – 13.7 *Nedrig*: lavtsående; ydmyge.
- 14.1 *gaar* ... *haad*: lykkes for mig. – 14.2 *mislinger*: mislykkes. – 14.3 *Anslag*: plan. – 14.7 *Fonden*: uden.
- 220 15.3 *mæskelig*: listigt. – 15.5 *faar* (...) *hen*: giver. – 15.6 *i hvor*: hvor meget.
- 16.1 *Lauen*: Moseloven. – 16.3 *førskudt*: forkastet. – 16.5 *usang-*

519

- red*: gravid. – 16.7 *Døden*: genstandsled for *auler*, jf. Rom. 6,23.
- 17.1 *mit* ... *om*: omkring mit hjertes afgrund. – 17.2 *sauke*: vandre. – 17.7 *sænke*: samle.
- 18.2 *fast*: næsten. – 18.3 *Muld*: jf. 1.Mos. 2,7. – 18.5 *Verk*: pine. – *Vee*: smerte. – 18.6 *lad* (...) *see*: vis. – 18.7 *ammamer*: tager imod.
- 221 19.3 *Skil mig ved*: befri mig for. – 19.4 *For*: pga. – 19.7 *meder*: sigter.
- 20.1 *Forny* ...: jf. Sal. 51,12. – 20.3 *alt*: stadig. – *from*: god, from. – 20.4 *dig bekiender*: erklærer at jeg tror på dig.

Herte-Suk

- 4 *Møje*: plage.
- 9 *Herte*: kære.
- 12 *Tiang*: nød. – *Vee*: smerte.
- 13 *kuvale*: trøste, opmuntre.
- 14 *mestig*: trøstende.
- 222 16 *finde*: mærke.

Dend VII. Sang

- Beredelse*: forbedelse. – *Annæmelse*: modtagelse.
- 1.5 *At*: derved at. – *af*: fra. – 1.7 *brød*: begik.
- 2.1 *For*: pga., i stedet for. – 2.2 *Eva* ...: jf. 1.Mos. 3. – 2.3 *sig* ... *befalde*: Adam syntes om.
- 223 2.5 *ævig Ord*: jf. Johs. 1,1-14. – 2.6 *Redt*: tilberedt.
- 3.3 *leder*: nl. mig. – 3.4 *Foode-fed*: fodspor.
- 4.2 *Lammef*: om Jesus, jf. Johs. 1,29. – 4.3 *æde*: spise. – 4.5 *Bryllupsklæder*: om menneskets reue tilstand ved foreningen med Jesus, jf. Matt. 22,1-14.
- 5.1 *Klød* (...) *aff*: tag af, affør. – *Ville*: vilje. – 5.2 *ham*: dragt; skikkelse.
- 6.2 *min Jesu Troo*: tro på min Jesus.
- 224 6.6 *Torne-piig*: pig fra tornekransen.
- 7.1 *Eble-kieme*: om froet til synd, jf. 1.Mos. 3. – 7.3 *ublu*: skarnløse. – *Sieme*: pande. – 7.6 *Vild*: kærlighed; forkærlighed.
- 8.4 *dampe*: tilintetgøre.
- 9.2 *dyre*: dyrebar. – 9.4 *Æde* ...: jf. Luk. 12,19.

520

Dend VIII. Sang

- 225 *illegemaade*: ligeledes. – *Beredelse*: forberedelse. – *Annammelse*: modtagelse. – *Ei trofast Hjerter* ...: salme af Hans Christensen Siben, 1586; melodien (DDK nr. 196) er komponeret af M. Pratorius 1610.
- 1.4 *fange*: få. – 1.5 *Mens*: men. – 1.6 *fiul*: ond.
2.7 *forbind*: bind.
3.2 *kaade*: frudige.
- 226 4.2 *at*: for at.

Hierte-Suk

- 1 *Hierte*: kære.
2 *faa*: giv.
3 *bednæ*: plage.
4 *At*: så at; for at.
5 *Bl og Vind*: jf. Sal. 66,10-12.
6 *taal*: tiler.
7 *hær*: hårdt.
9 *Mens*: men.
11 *Sik dem an*: antænd dem.
13 *Junge*: spand.
16 *slig*: sådan.

Dend IX. Sang

- 227 *Jesu søde Høkkommelse*: opt. middelalderlig hymne, oversat til da. af Jens Jenson Orthense 1625; melodien (DDK nr. 438) er komponeret af Barth. Gesius 1603.
- 1.1 *Alter-foot*: knæfald ved alteret. – 1.3-4 *Lam* ...: jf. Johs. 1,29.
2.2 *skær*: skærer. – 2.3 *Mens*: men.
4.1 *under*: i skikkelse af. – 4.4 *dye*: dyrebar.
- 228 5.1 *Æd*: spis, jf. Luk. 12,19. – 5.4 *Som*: knyttet til *Skaal*.
6.2 *Findog*: selvom. – *Sands*: forstand; sans. – 6.3 *slæt*: helt.
7.1 *Seer*: se. – 7.2 *ær*: ær. – 7.2-4 *Hemmelighed* ...: Der er tale om den lutherske ubiskviterlære, hvorefter Jesus er legemligt til stede i enhver nadver, samtidig med at han troner i himlen. – 7.3 *hos*: ved. – *Gluds høye Haand*: jf. Matt. 26,64; if. den lutherske opfattelse ikke et fysisk sted, men et udtryk

for Jesu magt og herlighed. – 7.4 *ber*: nl. i nadveren. – *i Testamentes Baand*: bunder af løftet i nadverindstiftelsesordene, f.eks. Matt. 26,26-28, hvor brød og vin identificeres med Jesu kød og blod.

- 8.1 *Der*: nl. i sin herlighedstilstand. – 8.4 *signed*: velsignede.
9.2 *viist*: vise.
10.2 *At*: fordi. – 10.3 *Pant*: om nadveren, der er pant på opstandelsen, jf. Matt. 26,29.
- 229 12.1 *brød*: dækket. – *Sandheds Mund*: om Jesus, jf. Johs. 18,37. – 12.3 *gveger*: oplivcr.
13.3 *Jeg* ... *jo*: uden at jeg kaster. – *hen*: bort. – 13.4 *ådt*: dethen (nl. til nadverbordet).

Dend X. Sang

- 230 1.1 *Hyrde*: jf. Johs. 10,11. – 1.3 *Sivle-bood*: hjælp for sjælen.
2.4 *Slangens*: jf. 1.Mos. 3,15; traditionelt opfattes slangen som Satan.
3.4 *bleftu*: blev du.
4.1 *viger*: vig. – *hen*: bort. – 4.4 *beleer*: ler ad.

Hierte-Suk

- 231 *Betænkninger*: overvejelse.
- 1 *hva*: hvem. – *fæder*: nærer.
4 *saa*: sådan.
5 *Hjertet* (...) *omrinder*: fylder rundt om hjertet.
6 *fæder*: viser.
7 *korsfaste*: korsfæstede.
8 *med dig selv*: dvs. med dig selv som mad.
9 *hvi*: hvorfor. – *regne*: lade regne.
10 *Mamma*: jf. 2.Mos. 16,13-31. – *hvad*: hvot. – *høyt*: ophøjet, stort. – *tagne*: skrive.
12 *Som*: knyttet til *du*. – *udaf Ævighed*: siden urtiden.
14 *livagtig*: legemligt.
16 *smalig*: vedholdende.
17 *ladet*: have ladet.
19 *konstig*: sindrigt. – *Demants*: diamanter. – *hengd*: have hængt.
20 *Kontrefey*: portræt. – *omsprengt*: bestenket.
21 *Mens*: men.
22 *Lignelse*: billede.

- 23 *Fra Lem til anden*: fra den ene legemsdel til den anden.
 24 *blev*: forblev.
 25 *æde*: spise.
 26 *Himmel-maa*: manna fra himlen.
 27 *Klippe-sprungne Vand*: vand, der er sprunget ud af klippen, jf. 2.Mos. 17,6.
 232 33 *deler*: uddeler.
 34 *Slangens Hoved*: jf. 1.Mos. 3,15; traditionelt opfattes slangen som Satan. – *hos*: ved.
 38 *Paask-Lam*: nl. ligesom i Gl.Test., 2.Mos. 12,1–20. – *i ... glæde*: glæde ved afbildninger, efterligninger.
 39–40 *Der er ...*: nadverinsstiftelsesordene, jf. Matt. 26,26–28.
 41 *andre*: nl. de reformerte, der anser nadverens brød og vin for kun at være symboler på Jesu legeme og blod.

Dend XI. Sang

- tier ad*: elskende.
 1.1 *Før*: farvel. – 1.2 *headis*: er ked af. – 1.3 *mig ... oppaa*: har lagt på mig. – 1.4 *hyster*: kaster. – 1.6 *Førfængelighed*: tomhed, jf. Præd. 1,2.
 233 2.2 *fauer*: smuk. – *Gestalt*: skikkelse. – 2.3 *Glar*: glas. – 2.4 *stenatende*: sprukket klingende. – 2.5 *be-skrig*: tynd is.
 3.2 *smugende*: listende.
 4.4 *vexlis omkring*: forandres. – 4.5 *Mærke*: betydning. – *Meed*: mål, vurdering.
 5.5 *gleed*: bevægede sig uden hindring, gled (men uden at falde).
 234 6.2 *opførte*: opstegne. – *Dunst*: tåge. – 6.3 *konstig*: sindrige. – *opbleser*: oppuster (til hovmod). – *hvogende*: ustadige, urolige.
 7.1 *Troo*: trofasthed. – 7.2 *alt*: bestandig. – *Floyet*: vejrhænen. – 7.3 *heldige*: yndige. – *Skalk*: skuzk. – 7.4 *Droffvelsens*: modgangens. – *Kalk*: bøger, om lidelse, jf. Matt. 26,39. – 7.5 og: også. – *Førfænhed*: erfaring.
 8.2 *dødelig*: dødbringende; *Som* er genstandsled. – *kyst*: kysset. – 8.3 *Tynder*: letantændeligt stof. – 8.4 *henhvist*: henkastet.
 9.3 *takker dig af*: opgiver dig. – 9.4 *synker*: sænker. – 9.5 *lengis*: længes efter. – *bode*: råde bod på; opveje. – 9.6 *Abnhanis Skied*: om paradiset, jf. Luk. 16,19–26.
 235 10.2 *Væer*: vær. – 10.3 *opgry*: komme frem, jf. Johs. Åb. 21,23. – 10.4 *Næde*: næ, aftagende måne.
 11.2 *idel*: latter. – 11.4 *skakke*: købe (uhæderligt).
 12.3 *Kvæen*: om det evige liv, jf. 1.Pet. 5,4. – 12.4 *Lammec*: om

523

- Jesus, jf. Johs. 1,29. – 12.5 *fortrod*: ærgrede; *Satan* er genstandsled.
 13.1 *Yndit*: ynde; yndest. – 13.5 *avindryg*: misundelige; hadefulde.
 236 14.4 *stæde*: altid.
 15.2 *Fofrískis*: fornys. – 15.5 *Meis*: men.

Hierte-Suk

- 1 *vanked*: vandret.
 2 *førfængelig*: værdiløse; forargelige.
 3–5 *Nu (...)* *Nu*: snart ... snart.
 3 *hos*: ved.
 4 *kyst*: kysset.
 5 *omhvippet*: løbet omkring.
 7 *omhveged*: flakket om.
 8 *Lykke-poti-vall*: lotterispil.
 9 *omvysled*: bevæget sig omkring. – *Kram*: ting, varer; butik.
 11 *omhvinsed*: løbet omkring.
 12 *monned*: fortrinnet. – *fra*: frem for. ~ *Troo*: trofasthed.
 14 *Amagt*: afmagt.
 15 *for let*: jf. Dan. 5,27.
 16 *I hvor*: hvor end. – *sæt*: sat.
 19 *tydelig*: af denne verden.
 20 *slipper (...)* *af Skaff*: får ende.
 23 *meed*: mål.
 24 *idel*: latter. – *Førfængelighed*: tomhed, jf. Præd. 1,2.

Dend XII. Sang

- 1.2 *Roo*: glæde; ro. – 1.3 *mit Hoveds ...*: jf. Jer. 2,32. – 1.4 *Pliht-anker*: kraftige mødanker. – 1.7 *hår (...)* *fåt*: holder fast.
 2.3 *derhos*: tillige. – *agter*: iagttaget; vurderer. – 2.4 *Leer*: om kroppen, jf. 1.Mos. 2,7.
 238 2.5 *hvad*: hvor. – 2.6 *benøye*: anstrenger. – 2.7 *Alt*: stadig, helt.
 3.3 *Der*: da. – *Gang-vogn(en)*: vogn, hvor børn lærte at gå. – 3.5 *Barnesvik*: barndom.
 4.1 *Lykke*: skæbne; lykke.
 5.1 *friske*: erfare. ~ 5.3 *Støde*: støtte. – 5.5 *hen*: bort. – 5.7 *igien*: tilbage.
 6.4 *Altting ... ill*: at altting bøjer sig for dem.

524

- 239 6.6 *stedse*: altid.
 7.4 *Meed*: sigte, mål. – 7.5 *Tømen*: tjørnen. – 7.6 *agter*: ænsret.
 8.2 *mængded*: på mange måder. – 8.4 *med ... dryber*: lader pløge dryppe. – 8.6 *hien*: gå igennem.
 9.2 *forsyulig*: omhyggelige. – 9.3 *sig (...)* *sagter*: bliver da svagere. – 9.4 *bered*: klar til. – 9.5 *Attraa*: lyst. – 9.6 *Fo*: for at. – *sa*: sådan.
 10.3 *nit Leer ...*: om skabesprocessen; jf. 1.Mos. 2,7.
 240 10.5 *omspejler*: opfatter helt og dækkende. – 10.6 *Vind*: ånde; tarmluft.
 11.3 *siet*: helt. – 11.6 *Tinding*: tinde. – *sæt*: sat. – 11.7 *foegiet*: glemt.
 12.4 *Fundet*: mærket. – 12.5 *Bood*: erstatning.
 13.1 *skikkel*: ordner; opfører. – 13.2 *Fornidenhed*: selvklogskab.
 14.1 *regne*: lade regne. – 14.2 *bløde*: væde. – 14.3 *tegne*: vise ved tegn. – 14.4 *Helsot*: dødbringende sygdom. – *Freudit*: skægt-nings.
 241 14.5 *plac*: fuldstændig.
 15.2 *i hvad*: hvad end. – 15.6 *stand*: tilstand. – 15.7 *Mester-mand*: hersker; ophavsmand.
 16.3 *Tæv*: fornødenhed. – 16.4 *tø*: behøver. – 16.5 *Stød*: idet; stød.

Hierte-Suk

- 1 *hvi*: hvorfor.
 2 *til Rætte staa*: være underkastet en retssag.
 3 *sumpig*: sumpede.
 4 *Vaa*: krog; skjul.
 8 *Vædermood*: bedrøvelse.
 242 11 *spø*: spøed.
 12 *paa ... løb*: gik på lykken(s gænger).
 13 *anke*: smerte; ærgre.
 15 *Mood*: sind.
 18 *Vælde-stoel*: trone.
 20 *Velstandis*: velmagts.
 21 *bejanner*: jattner over.
 22 *Fiadse-kast*: tilfældigt (ternings)kast.
 23 *og*: også. – *klammer*: larmer; skændes.
 26 *Find som*: end. – *harn*: vred over.
 32 *Fø*: fordi.
 33 *sug*: syg.

- 34 *Avindsing*: misundelig. – *tø*: vil.
 36 *lige*: samme. – *Væk*: pine. – *Vet*: smerte.
 37 *inden*: inden for.
 38 *Gevalt*: vold, overlast.
 39 *dijf*: des.
 41 *Flerte*: kære. – *sa*: sådan.
 42 *Bude ud*: undgælde.
 43 *Lage*: skarpe, ætsende lage.
 46 *damp*: om tågede forestillinger.
 47 *giemengliiser*: skinner igennem.
 243 48 *Hiertets Lyste-swamp*: om hjertet der suger (syndige) lyster til sig.
 49 *kiender*: mærker; erkender.
 51 *Være sig*: uanset.
 55 *for*: til. – *det mig*: det som mig.

Dend XIII. Sang

Betrængde: nødlidende; plagede. – *Bood*: hjælp; erstatning. – *HERRE ...*: gendigtning af Sal. 23 ved Anders Arrebo i hans *K. Davids Psalter*, 1623; melodien (DDK nr. 133) er komponeret af Joh. Walter, 1524.

- 1.3 *Hvi*: hvorfor. – *sa*: sådan. – *Hs*: sind.
 244 2.1 *Møye*: besvær; plage. – 2.3 *som*: som om. – 2.4 *Velte-bølger*: fremvæltende bølger. – 2.6 *der*: som; *Vand* er grundled. – 2.7 *dølger*: skjuler.
 3.2 *Fra først*: lige siden. – 3.3 *idel*: luter. – 3.7 *vit*: vidt.
 4.2 *Sit Seyl*: Siden renessancen fremstilles lykkens gudinde ofte med et søjl, der blæser hende hid og did. – *udslaget*: udfoldet. – 4.3 *from*: god. – 4.4 *alt*: helt; stadig. – 4.5 *Bold*: kugle; siden antikken afbildes lykken stående på en kugle (som tegn på ustadighed). – 4.7 *knaged*: knækkede; knagede.
 5.4 *drevens*: udhæret. – 5.5 *frio*: glæde. – 5.6 *Roo*: glæde; ro.
 245 6.1 *Eulighed*: ensomhed. – 6.4 *hvad*: hvad der. – 6.5 *drikker ... om*: drikker på omgang. – 6.6 *fuld*: helt. – 6.7 *GLUDS ...*: jf. Es. 49,23.
 7.3 *Harm*: sorg; smerte. – 7.5 *vende*: kan vende. – *hvor*: hvordan. – 7.6 *Lykke-gløft*: om den skrøbelige lykke. – *see ... til*: ser det ud til.
 8.1 *Armod*: fattigdom. – 8.2 *og*: også. – 8.3 *smadig*: ombygget; flirtigt. – *see mig om*: søge. – 8.4 *bide*: spise. – 8.5 *haanis*: skammer rneg. – 8.6 *om*: for.

- 9.1 *Fortrykkelse*: undertrykkelse, foretælle. – 9.2 *sig*: sådan. – *Ulempe*: nød; skam. – 9.4 *påled*: pjaltede. – 9.6 *Befinder*: finder. – 9.7 *træske*: træde ned. – *demp*: adlægge.
- 246 10.1 *hudefleter*: pisker. – 10.2 *særet*: slag. – 10.3 *rundt om*: omkring i. – *sædelig*: listigt. – 10.4 *Tunge-sluffer*: tunge-slæder (om bagvaskelse). – 10.5 *Skamflåk*: skamplet. – 10.7 *Mund-svend*: om tungen, jf. Sal. 57,5.
- 11.3 *Røret*: sivet. – *hen og hen*: hid og did. – 11.5 *skuffer*: narre. – *Flydevand*: flydende vand. – 11.7 *Lykke-vinge*: Siden antikken fremstilles lykkens gudinde vinger.
- 12.1 *herforden*: desuden. – 12.2 *Vær*: smerte. – *Sprække*: pine. – 12.5 *værker*: har smerter. – *vaande-fuld*: fuld af smerte el. angst.
- 13.1 *førflyet*: bortflojet. – 13.2 *Der*: som; *Vinde* er grundled. – 13.3 *Rad*: skelet; ribber (i et blad). – 13.4 *hensøer*: siver bort. – 13.6 *Leer*: om kroppen, jf. 1.Mos. 2,7. – 13.7 *stet*: helt. – *udsøet*: medtaget af sygdom.
- 247 14.5 *Stille-stand*: ro. – 14.7 *frose*: fros.
- 15.4 *Med*: sammen med.
- 16.4 *Hvøge-stede*: usikre sted.
- 17.1 *Age-bes*: vognløs. – 17.3 *Pæs*: skum. – 17.6 *steds*: altid.
- 248 18.2 *i*: over. – 18.4 *undertræds*: trædes ned. – 18.6 *randen om*: over det hele. – 18.7 *blævis*: beklædes, jf. 2.Kor. 5,1-5.

Hierte-Suk

- 1 *hvi*: hvorfor.
- 7 *Hilde*: snare.
- 12 *Om*: selvom.
- 13 *Angst*: sorg; angst. – *mere*: større.
- 14 *Endsom*: end.
- 16 *stakbod*: forpustede.
- 17 *Væ*: smerte. – *Vaande*: nød.
- 21 *Vendens Sorg*: bekymring for denne verdens ting.
- 23 *vil*: er lige ved at.
- 249 32 *Qvege*: oplive.
- 38 *bedøver*: plager.
- 39 *Ar*: for at.
- 43 *tysse*: bringe til tavshed.

Dend XIV. Sang

- 250 1.1 *tilhaabe*: sammen. – 1.2 *ganger paa Rad*: går på række. – 1.4 og: også.
- 2.1 *Demant*: diamant. – 2.3 *hvøge*: bevæger sig uroligt. – 2.4 *Omhu*: bekymring; omhu. – 2.7 *free*: glad.
- 3.1 *Lykke*: skæbne; lykke. – 3.4 *Hann*: sorg. – 3.7 *qvit*: fri.
- 251 4.1 *finclig*: af denne verden. – 4.4 *Falder ... af*: svigter, forrænger dog. – 4.6 *opnaa*: nå.
- 5.1 *stindeste*: stiveste. – 5.3 *foorne*: visne. – 5.4 *For dog at*: hvor dog. – *skift*: fordelt. – 5.5 *Vaade*: fare; ulykke. – 5.7 *Siand*: tilstand.
- 6.1 *bemøye*: gøre ulejlighed, urnage. – 6.2 *Agt*: hensigt. – 6.4 *forsøgt*: modløst. – 6.6 *Lysigheds*: glædes. – 6.7 *Blonutris*: blomstre. – *Lyksaligheds Øe*: Forestillingen om de saliges øer stammer fra gr. mytologi.
- 7.1 *Angst*: sorg; angst. – 7.2 *Qvide*: frygt; bekymring. – *vinde ... Tæn*: tage sin tot af tenen, dvs. ophøre (med at spinde). – 7.3 *Armod*: fattigdom. – 7.5 *Avind*: misundelse; fjendskab. – 7.6 *Vnae*: krog.
- 252 8.1 *Lod*: skæbne. – 8.3 *ikkun*: kun. – 8.4 *fulddive*: fuldføre. – 8.5 *Bom*: vævebom, dvs. den stok som garnet er rullet om; spærrende bom, fængsel. – 8.7 *kion ... her-om*: vende op og ned på alting.

Sonnet

Sonnet: ital.: lyrisk digt med enderim på 14 verslinier; ordet er afledt af lat. sonum: klang, og det forklarer den da. betegnelse *Klänge-nim*.

- 1 *Lykke*: skæbne; lykke.
- 3 *Lodde*: dele; skæbner. *lige*: samme. *skier*: skærer.
- 4 *Mens*: men.
- 6 *Better-tall*: antallet af tiggere. – *sies*: uden videre.
- 7 *skarene*: skårne, tildele.
- 8 *pali*: pjalt, lap.
- 9 *Hva*: hvorfor. – *skikke*: finde.
- 10 *Imens*: siden.
- 11 *hes*: til stede. – og: også.
- 13 *Saa*: sådan. – *Taal*: tålmodighed.
- 13-14 *bleff igjen Ad*: blæser til gengæld på.
- 14 *hen*: bort.

Dend XV. Sang

- 253 *Jeg løfter høyt op ...*: salme af Hans Thomisson fra 1565; i *Den danske Psalmebog*, 1569, angives melodien som »Fader vor udi Himmerige». – *Fader vor udi Himmerige*: salme af Luther, oversat til da. i Hans Tausens salmebog, *En Ny Psalmebog*, 1553; melodien (DDK nr. 341) er komponeret af Val. Schumann, 1539.
- 1.2 *Hw*: sind. – 1.3 *Gl'eds ... Frygt*: sand gudsfrygt. – 1.4 *indtrygt*: indpræget. – 1.5-6 *finder ... mig*: mærker at dens søde frugt styrker mig.
- 2.1 *klage*: klage over. – 2.3 *Hen over Sjiden*: til side.
- 3.1 *Fonden*: uden. – 3.4 *lønlig*: skjult. – *Vaa*: krog. – 3.5 *fauer*: smuk. – 3.6 *sæd*: folke svic.
- 254 4.2 *vildsen*: forvirrende. – 4.5 *sæt*: lige. – 4.6 *Ort*: sted.
- 5.2 *Stand*: tilstand. – 5.4 *varmede*: varme. – 5.6 *ved (...)* holdt: fortsatte med.
- 6.1 *kyste*: kysede. – 6.2 *fandt*: mærkede. – 6.6 *fauned*: omfavnede.
- 7.1 *kaste*: kastede. – 7.5 *qvagsom*: styrkende.
- 8.2 *nig*: jeg. – 8.4 *Saa*: sådan.
- 255 8.5 *steds*: altid. – 8.6 *søte paa*: stødte på.
- 9.3 *Lov*: lovprisning. – *Priis*: lovprisning. – 9.4 *lydte*: lod.
- 10.3 *snaerod*: slog. – *Avids*: misundelses; fjendskabs. – *Riis*: knippe af kviste, brugt som strafferedskab. – 10.5 *efterstræbe*: stræbte efter. – 10.6 *smedelig*: smedigt.
- 11.4 *hvæsed*: hvæssede. – 11.6 *Huldskab*: trofasthed.
- 12.1 *toom*: tjorn(ekrat). – 12.6 *Armod*: fattigdom.
- 256 13.3 *Jeg*: så at jeg. – *diu ... Frygt*: send frygt for dig. – 13.4 *uforrydt*: uforstyrret. – 13.5 *holdt*: hold. – *der ... staa*: så at jeg bliver stående i gudsfrygt. – 13.6 *ovegaa*: drive over.
- 14.1 *Mig tjener ...*: jf. salmens motto, Rom. 8,28. – 14.3 *virker ... til*: fremkalder for mig.
- 15.1 *mig i Vey*: i vejen for mig. – 15.2 *agter*: ænser. – 15.3 *Skalke-sidd*: ond list. – *Snaer-garn*: fælde. – 15.5 *Harm*: sorg; skade.
- 16.1 *Slange-saert*: slangepisk. – 16.2 *Drage(s)*: om Satan, jf. Jobs Åb. 12,9. – *Stæere*: hale. – 16.4 *Ædder*: gift. – *jo*: ikke. – 16.5 *Hudstryge*: piske.
- 17.1 *Huad*: uanset hvilken. – *Brust*: mangel. – 17.2 *er min Trøst*: så er det min trøst at.
- 257 17.5 *mig ... ser*: ser er gavnligt for mig.
- 18.3 *daerlig*: tåbeligt. – 18.5 *Seyenverk*: ur. – 18.6 *Tærv*: fornødenhed.
- 19.5 *maa*: kan. – 19.6 *passer paa*: tjene.

529

Sonnet

- Sonnet: se note til s. 252.
- 3 *Lykkens*: skæbnens; lykkens. – *Middel-punct*: midtpunkt. – *ihvor*: hvordan end. – *gaar anking*: forløber; forandrer sig.
- 6 *Bøer*: højning.
- 7 *verkelig*: mærkværdige.
- 9 *kuende*: erkende; mærke.
- 258 12 *anker paa*: klager over. – *Lykke-glas*: om den skrobelige lykke.
- 13 *ankelig*: sørgelig.
- 14 *vel tilpas*: helt rigtigt.

Den XVI. Sang

for før. – *Sunge vi af Hiertens Grund*: salme af Hans Christensen Strøn fra 1578; melodien (DDK nr. 302) kendes siden middelalderen.

- 1.1 *Hierte*: kære. – 1.5 *Spisemester*: vært; hovmester. – 1.7 *Holder*: fører. – *Opholds Bog*: bog over foræring.
- 2.1 *Stik*: skikkelse. – 2.2 *lønlig*: hemmeligt; skjult. – 2.3 *Bann*: mave. – 2.7 *Fuuen*: (plov)füren.
- 259 3.1 *Stand*: tilstand. – 3.4 *kryst*: krydret, klemt. – 3.6 *hos*: sammen med. – *Riis*: knippe af kviste, brugt som strafferedskab. – *Aae*: opdragelse. – 3.7 *Tugtens*: opdragelsens.
- 4.2 *Tædt*: trådt. – 4.4 *Nit (...)* nu: snart ... snart. – 4.5 *Forsynlighed*: omsorg; styrelse. – 4.6 *lønlig*: haderlige. – 4.7 *hungrig*: utilstrækkeligt.
- 5a.3 *yndelig*: yndefuld; venligt. – 5a.4 *Vintær*: jf. Sal. 128,3. – 5a.6 *jeg*: som; jeg.
- 5b.4 *Nødtoft*: fornødenhed. – *nødelig*: rigeligt. – 5b.6 *dig ... Lugt*: til vellugt for dig; i Gl.Tess. modtager Gud ofre som vellugt, jf. 2.Kor. 2,15, hvor de kristne selv beskrives som vellugt for Gud. – 5b.7 *Tugt*: passende opførsel.
- 260 6.1 *skienkt*: skænket, fyldt. – 6.2 *vel-fornøyd*: rigeligt. – 6.3 *At*: så at. – 6.4 *Harme-brusten*: bristefærdig af harme. – 6.6 *skær*: skærer.
- 7.1 *Signe*: velsign. – 7.2 *nude*: gavnlige. – 7.6 *Dnyelse*: varighed. – *Jeg*: leg. – 7.7 *Hver*: så at hver.
- 8.7 *Trive-stand*: tilstand af trivsel.
- 9.4 *Arms*: fattiges. – 9.7 *bered*: forberedt.

Dend XVII. Sang

- 261 *illegemaader*: ligeledes. – *for*: for. – *Naar jeg betænker ...*: salme af Peder Nielsen fra ca. 1600; melodien (DDK nr. 434) er kendt fra Hans Thonissøns salmebog, *Den danske Psalmebog*, 1569.
- 1.1 *priselig*: prisværdig. – 1.2 *skotte*: regue, vurdere. – 1.4 *Flux*: meget. – 1.7 *og*: også. – 1.8 *din Arv*: nl. Guds folk, jf. f.eks. Sal. 33,12. – 1.9 *Tærv*: behov.
- 2.1 *obner*: åbner. – *neude*: gavmilde. – 2.4 *hver*: for hver. – 2.5 *dryber*: lader dryppe. – 2.7 *Dryste-draaber*: faldende dråber. – 2.8 *At*: så at; for at. – 2.9 *Parte*: dam.
- 262 3.1 *spiser*: bespiser. – 3.4 *inet*: ikke. – 3.6 *Af*: fra. – 3.8 *Fæ*: kvæg. – 3.10 *indomme*: give plads.
- 4.4 *tilmaale*: skal tilmåle. – 4.5-7 *lefte op (...)* *Vor Haand*: I Bibelen beder man med udbredte hænder, jf. f.eks. Sal. 88,10. – 4.9 *Fynd*: kraft; virkning.
- 5.1 *saar*: sådan. – 5.2 *adspøge*: erhverve. – 5.5 *Vi*: så at vi. – 5.7 *Fonden*: uden.
- 263 6.10 *beskiere*: tildele.

Smaa Børns Hjerter-suk

Læsning: bøn. – *for*: for.

- 1 *Disk*: spisebord; fad. – *alt*: ganske. – *bered*: klar.
- 2 *for*: pga.
- 3 *Velsigne*: velsign. – *saar*: sådan.
- 5 *mætte*: skal mætte. – *hungrig*: sulten.
- 7 *Land*: lande.
- 11 *Spis*: bispis. – *og*: også. – *Livens Brød*: om Jesus, der i nadveren giver sit legeme, jf. Johs. 6,48-51.
- 12 *Det*: som. – *tænte*: erhvervede.

Dend XVIII. Sang

- 264 *Naar jeg betænker ...*: se note til s. 261.
- 1.1 *besluter*: afslutter. – 1.3 *At*: for at. – 1.8 *Af*: fra. – 1.10 *priser*: lovpriser.
- 2.6 *Værk*: pine. – 2.10 *haanlig*: skammelig.
- 265 3.3 *hungrig*: sulten. – 3.5 *over*: tilovers. – 3.7 *Våde*: ulykke. – 3.8 *Tall*: mængde.
- 4.1 *syne*: skal velsigne. – 4.3 *Værk*: arbejde. – 4.4 *forette*: udføre.

531

– 4.8 *At*: så at. – *Uskiæl*: uret. – 4.9 *Annis*: fattiges. – 4.10 *slæt*: helt.

- 5.4 *Livens Brød*: om Jesus, der i nadveren giver sit legeme, jf. Johs. 6,48-51. – 5.5-7 *Toens Haand ... indstikke*: nl. til forvisning om Jesu død og opstandelse, jf. Johs. 20,24-29. – 5.8 *Livens Hood*: om Jesu blod i nadveren, jf. Johs. 6,53-56. – 5.10 *såst*: sidste.

Smaa Børns Hjerter-suk

- 266 *Læsning*: bøn.
- 2 *udaf*: fra.
- 4 *Livens Brød*: om Jesus, der i nadveren giver sit legeme, jf. Johs. 6,48-51.
- 5 *oplus*: oplys.
- 9 *Lykke*: skæbne; lykke.

Dend XIX. Sang

- 267 *Jeg beder dig ...*: Salmen findes i Hans Thonissøns salmebog, *Den danske Psalmebog*, 1569; melodien (DDK nr. 362) kendes fra Strasbourg 1525. – *og*: også.
- 1.4 *Tærv*: nytte; behov. – 1.5 *signer*: velsigner.
- 2.2 *næp*: næppe. – *taltte*: var. – 2.6 *stoe las*: gav mig til. – *gange*: gå. – 2.7 *Mil*: 1 mil er ca. 7,6 km. – 2.8 *spær*: spæd.
- 268 3.2 *Glutie*: barne-. – 3.6 *mæde*: betræde. – 3.7 *Hand*: vejen. – 3.8 *kered*: formindskede.
- 4.1 *bød*: lukkede. – 4.6 *møysom*: besværlig. – 4.7 *skiden*: snavet. – 4.8 *Vred*: drejede, vendte.
- 5.1 *kiendt*: lært. – 5.2 *Fra Ungdom op*: fra ungdommen af. – 5.3 *Endog*: selvom. – 5.4 *lekre*: behagelige. – 5.5 *af*: fra. – 5.8 *velte*: væltede.
- 269 6.2 *nlskriver*: retter til. – 6.5 *At*: så at. – *kiende*: mærke; erkende. – *maa*: kan. – 6.6 *Sky*: Guds nærvær viste sig under israeliternes ørkenvandring som en sky om dagen og som en ildstøtte om natten, jf. f.eks. 2.Mos. 13,21. – *Skygges*: om beskyttelse, jf. f.eks. Sal. 91,1-2. – 6.7 *Lius*: lys. – *staa*: skal stå. – 6.8 *at*: for at. – *klæde*: snykke.
- 7.4 *Somigs*: bekynnings; sorgs. – *Tall*: antal. – *Tyfter*: dusinet. – 7.7 *jærdig*: klar. – 7.8 *Reyse-tøj*: bagage.

532

- 8.2 *mager*: begiver. – 8.3 *jo ... jo*: for jeg mindes. – 8.8 *udløbe*: løbe til ende.
- 9.4 *Øye-mæd*: mål; hensigt. – *fjære*: ordne.
- 270 9.8 *jo*: ikke. – *skrent*: glide.
- 10.2 *paa ... sette*: angribe mig. – 10.3 *tør*: kan. – 10.7 *Soolen*: om Jesus, jf. Johs. Åb. 21,23. – 10.8 *skæ*: skal ske.
- 11.3 *Stænd*: position. – 11.4 *støde*: større. – 11.5 *bange*: vanskelige. – *Kor*: vokter. – 11.8 *oldson*: forvirrende. – *Lykke*: skabne; lykke.
- 12.3 *Mig ... før*: kommer mig i møde. – *Raab*: råb ort. – 12.6 *age*: kære. – 12.7 *Buld*: byld.
- 271 13.3 *Tøvel*: tøje. – 13.5-6 *skær Dybt i*: synker i (vejbanen).
- 14.1 *Saa*: sådan. – 14.3 *Vil dæm*: godt står det til for dem. – 14.4 *mager*: ordæret. – 14.8 *Hva*: hvem der. – *sidd*: siddet.
- 15.2 *dræver*: gennemført. – 15.6 *Som ... benene*: som ikke kan hjælpe mig til. – 15.7 *jo*: stadig.
- 16.1 *Livsens Vøj*: vejen til (evigt) liv, jf. Johs. 14,6. – 16.3 *Kontra-fey*: portræt, billede.
- 272 16.6 *henkaste*: kaste bort.
- 17.4 *vare*: beskytte. – 17.6 *forette*: udføre. – 17.7 *Haders*: fjendes. – *Mæd*: mål. – 17.8 *tibagesette*: skal hindre.
- 18.2 *Aflægs*: uddigt. – 18.4 *Beenhuis*: bygning med opgravede knogler. – 18.5 *foort*: straks. – 18.7-8 *fråttil ...*: nl. ved donnedag. – 18.7 *Dødsens Poort*: om graven, jf. Job 38,17, der i oversættelsen af 1647 forklares sådan.

Hierte-Suk

- 2 *Adam(s)*: Ved Adams synd opstod arvesynden, jf. Rom. 5,12-19. – *paler*: pjalter.
- 3 *Fra først*: så snart.
- 4 *Føde-grav*: grav, som jeg fra fødslen er bestemt til.
- 6 *hand*: den.
- 273 8 *Reyse-pladsen*: området for min færd.
- 9 *Reyse klodd*: bevægelige kugle.
- 13 *slæm*: snavset; slem.
- 14 *stæde*: betrede.
- 17 *daglig Dag*: hver dag.
- 18 *Alt*: ganske.
- 20 *At*: til at; for at. – *nære*: ernære.
- 23 *Våde-fald*: farlige tilfælde.
- 24 *løslig*: hæderlige.

533

- 26 *blive*: forblive. – *huld*: nådig; trofast.
- 27 *vel ... gaar*: går godt.
- 30 *roo*: glæde; ro.

Dend XX. Sang

- 274 *Beilage af ald min Stude*: anonym salme, kendt siden Malmøsalmebogen 1533; melodien kan føres tilbage til en holl. salmebog fra 1540.
- 1.7 *Vær*: hverv, ærinde. – *at*: for at. – *drive*: udføre.
- 2.1 *ophide*: ophejse. – 2.3 *tride*: hejse. – 2.6 *Sky-kast*: kastevinde. – 2.7 *skikke*: sende.
- 3.2 *nap*: næppe. – 3.5 *og*: også. – 3.7 *Kule*: vindstød.
- 275 4.1 *snekke*: skib. – 4.3 *tildække*: Gud lukkede arken efter Noa, 1.Mos. 7,16. – 4.4 *Der*: da. – 4.6 *Küste*: ark. – 4.8 *Hierte*: kære.
- 5.2 *dise*: nl. israelitterne, jf. 2.Mos. 14. – 5.3 *Våde*: fare. – 5.7 *At*: så at. – *bared*: varret.
- 6.1 *fare*: drage. – 6.3 *Befinder*: finder; mærker. – *obenbare*: åbenlyst. – 6.4 *Stænd*: hav. – 6.5 *Vidne*: vidnesbyrd om. – 6.7 *Alt*: hele. – *overspender*: spænder over.
- 7.1 *træ*: jf. Matt. 8,23-27. – 7.2 *kaade*: vilde. – 7.4 *skryde*: brøler.
- 276 7.5 *snart*: hurtigt. – 7.6 *Blik*: blikstille. – 7.7 *opføre*: føre frem.
- 8.3 *Bølgens Hus*: om skib. – 8.4 *skok*: skare. – 8.5 *stæde*: altid. – 8.6 *Luffens Fyrstis*: Djævlens, jf. Efes. 2,2. – 8.7 *Leviathan(s)*: havuhyre, jf. f.eks. Es. 27,1.
- 9.3 *bøje*: bøje sig. – 9.4 *slæ ... feyl*: svigt os ikke.
- 10.2 *får*: forsvinder. – 10.4 *glar*: glas. – 10.5 *Vi*: så at vi. – *mod*: på. – 10.6 *berede*: forberede.

Hierte-Suk

- 277 5 *Ræt*: lige.
- 6 *ånd*: suset.
- 7 *tunder*: færer.
- 8 *Endog*: selvom. – *Stang*: slå, lås.
- 9 *kiender*: mærker; erkender.
- 11 *pebler*: pibler.
- 14 *løslig*: skjult. – *Vma*: krog.
- 15 *Hvor*: hvordan; hvor.

534

- 16 *nutter*: fårer afsted.
17 *pikker*: banker.
21 *At*: for at.
23 *baft*: Gad, bar.
27 *støkke*: afkorte.
30 *Boode-bekke*: bække af bod(stårer).
Alt det ...: det sidste vers i Salmernes Bog, Sal. 150,6. – *love*: skal lovprise.

- 278 A *κῶδ Ω*: se note til s. 167
282 *DANIELIS PAULLI*: 1640–1684, boghandler, forlægger og avisudgiver i København. – *kiende (...)* *for*: anerkende som. – og; også. – *Titul*: titel(blad). – *for*: foran. – *sær*: særlig. – *foretrukket*: trykt.

Melodiudsættelser

- 285 Melodien (DDK nr. 370), der er af fr. oprindelse og kendes fra J.B. Lully: Ballet royal de l'Impatience, 1661, var meget udbredt; Kingo har formentlig kendt den som melodi til en udbredt anonym hyrdevise, »Sylvia, hvi vilt du ey».
286 Melodien (DDK nr. 317) er komponeret af Johann Schop og trykt i Johann Rist: *Hindische Lieder* III, 1642; i Danmark er den kendt som salmemelodi; siden 1663, nl. til Hans Pedersøns oversættelse af Rists »Nu velan vær frisk til modes».
287 Melodien, hvis komponist er ukendt, er af Kingo formentlig overtaget fra en ty. hyrdevise, »Wass machstu den, sprach Phillis».
288 Melodien (DDK nr. 38), der er komponeret af Johann Schop, har Kingo overtaget fra Søren Terkelsen: *Astree Sjunge-Choer* I, 1648, som har kendt den fra Johann Rist: *Des Daphnis aus Cimbrien Galathee*, 1642.
289 Melodien (DDK nr. 69), hvis komponist er ukendt, kendes fra en ty. vise, »Schön Dame höret mir ein Wort», trykt i visesamlingen *Venusgärtlein*, 1656.
290 Melodien (DDK nr. 310) er komponeret af Johann Schop; Kingo har kendt den fra Søren Terkelsen: *Astree Sjunge-Choer* III, 1654, som har overtaget den fra Johann Rist: *Des Daphnis aus Cimbrien Galathee*, 1642.
291 Melodien er komponeret af Adam Krieger; den er trykt i hans *Arien*, 1657, som melodi til en elskovsvisse.
293 *NIL NISI VERUM*: lat.: intet undtagen det sande; sentensen kendes fra John Lyly: *Euphuus and his England*, 1580. – *Daniel Paulli*: se note til s. 282.